

УДК: 373.5.091.39:004

DOI: 10.31376/2410-0897-2021-2-46-104-114

Е-ЖУРНАЛИ ТА Е-ЩОДЕННИКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Мокляк Володимир Миколайович

доктор педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та андрагогіки
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
e-mail: vovchik01071981@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9922-7667

Бондаренко Тетяна Сергіївна

аспірантка кафедри загальної педагогіки та андрагогіки
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
e-mail: taniabond2016@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1200-5824

У пропонованому дослідженні схарактеризовано освітній потенціал електронних журналів та електронних щоденників у освітньому середовищі закладів загальної середньої освіти з апелюванням до актуальних нормативно-правових актів, котрі регламентують використання цих документів. Звернуто увагу на основні чинники, що спричинили появу та масове використання цих складових цифровізації ЗЗСО. Представлено широкий вибір інтернет-платформ, що пропонують освітні послуги з електронного документообігу; проаналізовано основні переваги та недоліки кожної з них. Шляхом узагальнення наведені основні переваги та недоліки е-документування, можливі ризики та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: е-щоденник, е-журнал, електронний документообіг, цифровізація, комп'ютеризація, інформаційно-цифрова компетентність, заклад загальної середньої освіти.

Постановка проблеми. Ми перебуваємо на перетині реального та віртуального життя. Стрімкий розвиток техніки, невинні темпи провадження інформатизації в усі сфери суспільства змушує переорієнтувати життя кожного з нас. Не минули зміни і освітню сферу, при цьому маємо на увазі як формальну, так і неформальну та інформальну види освіти. Йдеться про належать відеоуроки, медіа-консультації, онлайн-тестування, відеоконференції, онлайн-семінари та вебінари, платформи дистанційного навчання тощо.

Поштовхом до ще більшого послуговування технікою в освітньому процесі стала всесвітня пандемія Covid-19, котра повністю переформатувала життя навіть найзатятіших противників комп'ютерів та гаджетів у навчанні. Зокрема, навесні 2020 року всі навчальні заклади державної та приватної форм власності в Україні вимушено перейшли на дистанційну форму навчання, що унеможливило проведення уроків офлайн у класних кабінетах та аудиторіях. Для ознайомлення вчителів та батьків з результатами навчання освітні заклади мали запровадити в освітній процес електронні журнали та електронні щоденники. Хоча ця ідея не стала новою для освіти загалом. І до пандемії окремі школи, ліцеї, гімназії, училища, технікуми використовували згадані електронні документи у своїх освітніх закладах. Всесвітня проблема змусила переосмислити роль таких платформ і для закладів освіти, котрі до цього використовували лише традиційні журнали та учнівські щоденники.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання електронних журналів та щоденників стало предметом широких дискусій за останні два роки, а от ґрунтовних праць щодо узагальнення передового досвіду педагогів, типології та функціоналу вказаних е-документів нами не виявлено. Наше дослідження є першою спробою в педагогічній літературі класифікувати інтернет-портالي подібного контенту з виокремленням позитивних та негативних аспектів кожного з них.

Мета дослідження – ознайомитися з поняттями «електронний журнал» та «електронний щоденник» порівняно з їх паперовими еквівалентами, визначити переваги та недоліки їх використання; виокремити основні платформи для їх застосування.

Виклад основного матеріалу. Сучасна школа – це не лише простір для здобуття нових знань, умінь і навичок, платформа для інтерактивів та розвитку компетентностей. На базовому рівні це констатування факту засвоєння чи незасвоєння учнем матеріалу за рахунок нехай і банальної і, на думку багатьох новаторів, тієї, котра має піти в забуття, системи оцінювання, що потребує фіксації у відповідних документах – щоденнику, журналі, свідоцтві про здобуття неповної (після 9 класу) та повної середньої освіти (після 11 класу).

Пострадянська освіта прагне розвиватися і йти вперед, проте певні елементи «советизму» лишаються в ній незмінними. До таких, зокрема, належать паперовий документообіг, що стосується не лише закладів загальної середньої освіти, а й закладів професійно-технічної освіти та ЗВО.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо заповнення класного журналу початкової школи, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 02.09.2020 № 1096, журнал може заповнюватися в електронній або паперовій формах. Заклади освіти можуть створювати документи лише в електронній формі за умови наявності відповідного технічного оснащення, що відповідає вимогам законодавства. Цим же документом регламентується, що електронний журнал є інформаційно-телекомунікаційною системою, інформація в якій має бути захищеною від несанкціонованого знищення або зміни. Обробка персональних даних при веденні такого типу журналу здійснюється із забезпеченням захисту персональних даних відповідно до законодавства.

За допомогою електронних журналів учителі за кілька кліків мишкою можуть не лише виконати дії, можливі в паперовому варіанті журналу (виставити оцінки чи відзначити відсутніх, внести теми уроків та домашні завдання), а й послуговуватися ширшим функціоналом, наприклад, написати зауваження до оцінок і пропусків, залишити коментарі до уроків. До того ж за кожним предметом вираховується кількість пропусків і середня оцінка за чверть (рис. 1).

Рис. 1

На основі електронного журналу для кожного учня формується його *електронний щоденник* (рис. 2).

← 19 - 25 вересня →

Понеділок, 19	Домашнє завдання	Відмітка	Четвер, 22	Домашнє завдання	Відмітка
1. Др. ін. нова	§ 56 стр. 74 упр. 57, 58		1.		
2. Біологія	§ 64 стр. 5 упр. 57, 58, 59	10	2. Фізика	§ 60 стр. 98 упр. 54, 55, 56	8
3. Заруб. літ.	§ 5 стр. 54 упр. 1	8	3. Матем.	§ 50 стр. 105 упр. 1, 2, 3, 4, 8	8
4. Матем.	§ 50 стр. 105 упр. 1, 2, 3, 4, 8	8	4. Географія	§ 60 стр. 108 упр. 1, 2	9
5. Географія		12	5. Труд		
6. Нуд. мист.		6	6. Економіка	§ 60 стр. 98	9
7. Біологія	§ 60 стр. 108 упр. 1, 2	7	7.		
8. Астрономія			8.		

Вівторок, 20	Домашнє завдання	Відмітка	П'ятниця, 23	Домашнє завдання	Відмітка
1. Географія	§ 60 стр. 108 упр. 1, 2	10	1.		
2. Др. ін. нова	§ 54 стр. 75 упр. 1, 2, 3	5	2. Інформ.		
3. Фізика	§ 60 стр. 98 упр. 54, 55, 56	8	3. Природознавство		
4. Фіз. культ.			4. Біологія	§ 64 стр. 5 упр. 57, 58, 59	8

Електронний щоденник

Рис. 2

Батьки також мають доступ до окреслених документів, однак, як і учні (на відміну від учителя) бачать здобутки лише своєї дитини.

У 2018 році Міністерство освіти і науки України запустило проєкт «Єдина школа» (*E-schools.info*), котрий дає можливість закладам загальної середньої освіти в нашій країні використовувати електронні журнали та електронні щоденники. Окреслена електронна система отримала гриф «Рекомендовано» Міністерством освіти і науки без жодних застережень (лист МОН від 18 жовтня 2019 року №1/11-9213); має атестат відповідності комплексної системи захисту інформації серверного обладнання, на якому зберігаються бази даних закладів освіти, дійсний до 23 червня 2023 року; Висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи від 09 вересня 2019 року №12.2-18-1/20171 свідчить про те, що «Єдина школа» відповідає вимогам санітарного законодавства та може застосовуватися педагогами, батьками та учнями; (підтверджувальні документи є у відкритому доступі на вебсайті <https://eschool-ua.com/#/about>).

Основне завдання сервісу – обробка та надання в зручному електронному вигляді інформації про успішність учнів, а також ознайомлення з додатковою інформацією. Факти про успішність – це відмітки й пропуски, коментарі до них; нотатки до уроків; домашні завдання; зауваження; розклад чвертей, занять тощо. Для підключення школи директор або адміністрація закладу має залишити заявку на сайті <https://e-schools.info/request>. Для швидкого підключення закладу до порталу після подачі заявки ЗЗСО має надіслати скановану копію або фотографію установчих документів з підписом та печаткою (цим документом може бути перша сторінка статуту, свідоцтва, або витяг з реєстру). Демоверсія е-журналу, розміщена на сайті, демонструє базові можливості порталу, зокрема:

- додавання вчителем новини з можливістю її редагування;
- додавання коментарів учнями класу, котрі бачать запропоновану вчителем новину (рис. 3);
- можливість перегляду статистики оцінок кожного окремого учня, успішності класу загалом за кожним з предметів;
- можливість комунікування з батьками учнів класу;
- доступ до розкладу уроків, а також до замінок уроків (рис. 4);

Новини

[+ Додати новину](#)

[Пройшли внекласні заняття з природознавства](#)

Пройшли внекласні заняття з природознавства

25 лютого 2016 о 21:45 | [немає коментарів](#) | [редагувати](#) | [видалити](#)

[У минулі вихідні закінчене генеральне прибирання нашої школи і класу.](#)

У минулі вихідні закінчене генеральне прибирання нашої школи і класу.

22 січня 2014 о 23:00 | [немає коментарів](#) | [редагувати](#) | [видалити](#)

[Збори старост](#)

2 вересня після уроків (о 13.30) в 112 кабінеті відбудеться зібрання старост 5-11 класов. Будут вирішуватися різні організаційні питання.

30 серпня 2013 о 23:25 | [немає коментарів](#) | [редагувати](#) | [видалити](#)

Рис. 3

Учні
Розклад
Журнали

[Байтрак Микола](#)
[Довбуш Аліна](#)
[Ковальчук Ярослав](#)
[Холостенко Олександр](#)

[Баранюк Ганна](#)
[Іванов Максим](#)
[Мурашова Клавдія](#)

[Богданов Олексій](#)
[Іоанно Юлія](#)
[Оборіна Грина](#)

[Редагувати список учнів](#) | [Завантажити .xls](#)

Налаштування класу

- [Гр. успішності](#)
- [Предмети, вчителі](#)
- [Уроки за предметами](#)
- [Генератор уроків](#)
- [Підгрупи класу](#)
- [Батьки учнів](#)

Рис. 4

– ознайомлення з інформацією про вчителів, які викладають у класі з можливістю зворотного зв'язку з ними (для батьків) (рис. 5).

[→ Вчительська](#)

Оставчук Лариса Василівна
заходила 29 лютого 2020 о 14:40

[Написати повідомлення](#)
[Написати повідомлення у чат](#)

Вчитель (Вчитель з німецької мови)

зробити модератором сайту
Кафедра: [Вчителі філології](#)
Класний керівник [9 "А"](#)
Телефон: +38(050)123-45-67
Дата народження: 8 травня 1974
Кваліфікаційна категорія: Вища категорія
Викладає: [Історія України в 1 "А"](#)
[Українська мова в службная группа людей](#)
[Іноземна мова в 6 "Б"](#)
[Основи здоров'я в службная группа людей](#)
[Алгебра в службная группа людей](#)
Педагогічний стаж - 27 років
Категорія - вища
У школі працює з 1992 року
Контакт для чату: 187730@e-schools.info

[Редагувати інформацію](#)

Рис. 5

Відповідно до даних, оприлюднених на сайті Міністерства освіти і науки України, станом на 01 лютого 2021 року безкоштовними державними електронними журналами та щоденниками користувалося вже 134 заклади загальної середньої освіти України. Принагідно зазначимо, що питанням послуговування електронними журналами у своїй діяльності зацікавилися і представники закладів вищої освіти та закладів професійно-технічної освіти, у зв'язку з чим до Інституту освітньої аналітики надійшло відповідне клопотання. Останній працює над реалізацією цього завдання.

У межах реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні функціонує також програмний модуль безкоштовних державних електронних журналів та щоденників закладів загальної середньої освіти *Electronic Journal (E-Journal)* (<https://e-journal.iea.gov.ua>). Модуль E-Journal є частиною модернізованої державної системи АІКОМ («Автоматизований комплекс освітнього менеджменту») зі збирання, зберігання та управління даними, його створено в межах реалізації стратегії цифрової трансформації у сфері освіти з метою дерегуляції та дебюрократизації управління системою освіти, спрощення ведення документообігу в школах. Він уведений у дослідну експлуатацію в грудні 2020 року в межах реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні.

Сервіс дає можливість отримувати дані про успішність учнів та відвідування ними занять, розклад уроків та зміни до нього, домашні завдання тощо. Інформацію мають змогу вносити лише учителі, а за допомогою логіна і пароля батьки й учні мають доступ до неї.

Серед можливостей системи розробники виділяють:

- електронні журнали (заклади можуть створювати документи тимчасового (до 10 років включно) строку зберігання (у тому числі класний журнал) лише в електронній формі);
- електронні щоденники (функціонал дозволяє учасникам освітнього процесу за допомогою зручного онлайн-інструменту мати постійний доступ до цифрового аналога звичайного щоденника); інформаційних проєктів: розклади (зручний доступ до актуального переліку уроків в режимі онлайн з мобільних пристроїв або персонального комп'ютера);
- освітню статистику (перехід до збирання освітньої статистики з використанням індивідуальних даних учнів та педагогічних працівників із їх подальшою деперсоналізацією);
- захист системи (дані системи захищені від несанкціонованого доступу, що підтверджується атестатом відповідності комплексної системи захисту інформації);
- синхронізацію (альтернативні комерційні рішення можуть взаємодіяти з центральною системою за умови їх відповідності встановленим вимогам (зокрема, наявності атестату Комплексної системи захисту інформації)).

Е-журнали та е-щоденники як елементи свого широкого функціоналу пропонує також сайт «*Нові Знання*», що є одним зі складових всеукраїнського проєкту «КУРС: Освіта» (<https://nz.ua>) (рис. 6).

Переваги цієї системи суголосні з вищеперерахованими в інших інформаційних проєктах. Однак уважаємо за потрібне виділити ще один позитивний аспект – мобільний додаток для перегляду е-щоденника (<https://play.google.com/store/apps/details?id=ua.nz.NZClient>). Хоча заради об'єктивності зазначимо значну кількість нарікань користувачів у коментарях до додатка в AppStore. Розробник зазначає, що «це перша версія мобільного додатка з мінімальною кількістю функцій. У майбутньому планується втілення функціоналу з додаванням файлів та можливістю надати письмову відповідь на завдання...».

Платформа «*Моя Освіта*» (розробник – ПрАТ «Науково-дослідний інститут прикладних інформаційних технологій») також пропонує своїм користувачам безкоштовні послуги з використання е-щоденників та позиціонує себе як «інноваційний проєкт, що допомагає використовувати усі переваги сучасних інтернет-технологій для покращення навчального процесу» (<https://my.osvita.net>) (рис. 7).

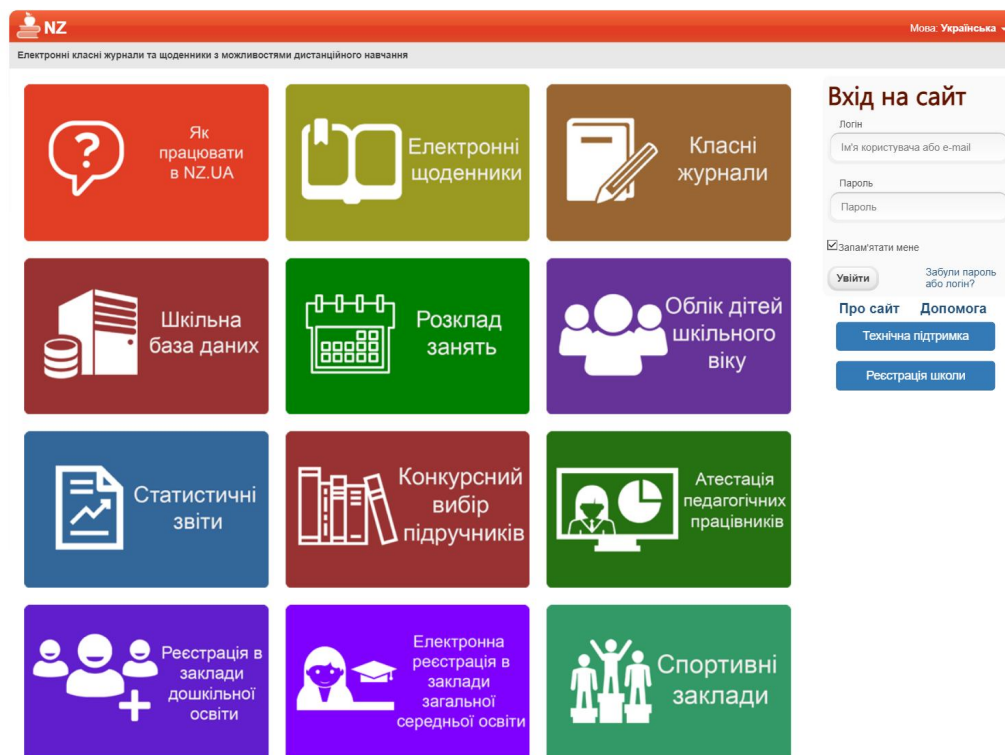

Рис. 6

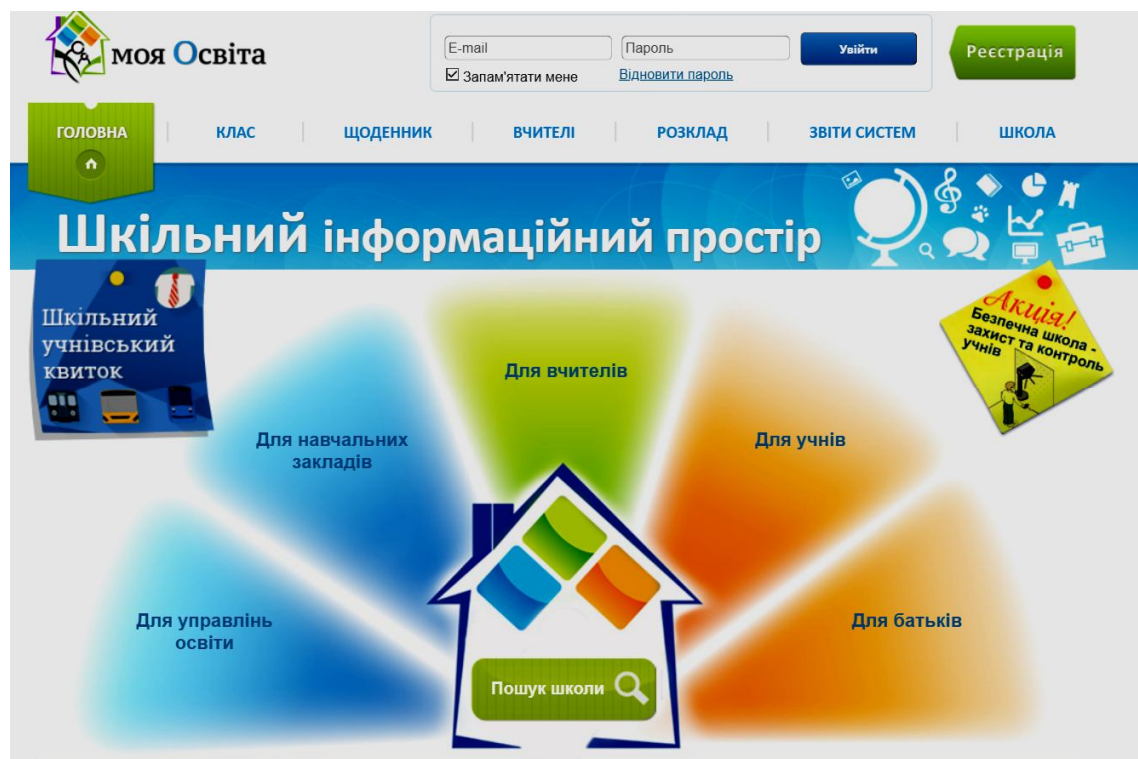

Рис. 7

Цей освітній портал окрім е-щоденників, надає зручний доступ до шкільної інформації: розкладу, вчителів, адміністрації, контактних даних та ін.

Всеукраїнська безкоштовна освітня мережа «Щоденник.ua» є чи не найстарішою в переліку всіх інтернет-ресурсів, що пропонують послуги з освітнього е-документування (<http://company.shodennik.ua/>). Вона формує електронне середовище для вчителів, учнів та їх батьків. Проект працює за підтримки Міністерства освіти і науки України, Інституту

інноваційних технологій і змісту освіти, регіональних адміністрацій, управлінь освіти. Метою проєкту є об'єднання всіх педагогів, учнів та батьків України в єдину спільноту, модернізація навчального процесу та впровадження сучасних комп'ютерних технологій у школах.

Функціонал цієї платформи представлений на рисунку 8.

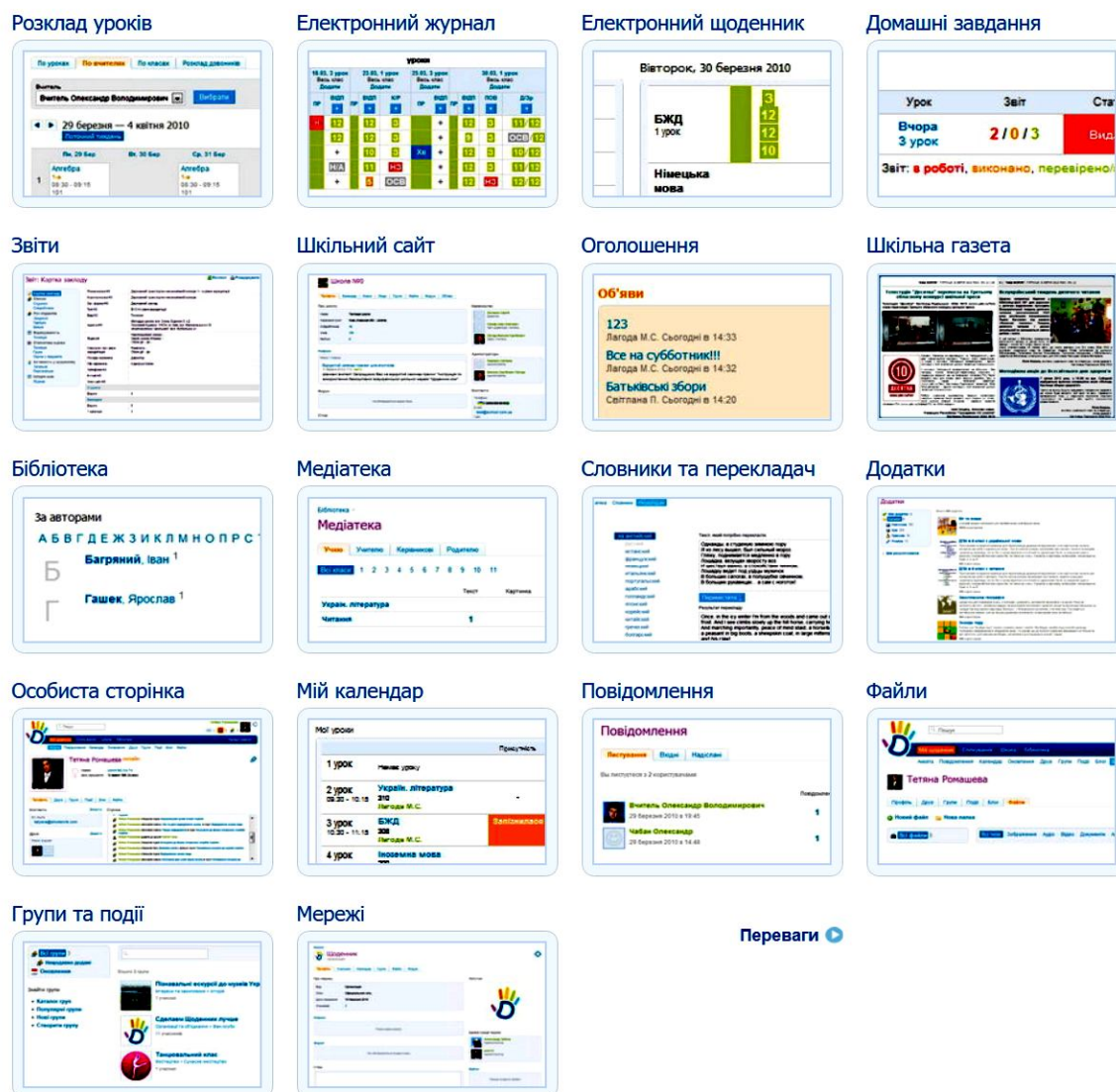

Рис. 8

Серед усіх ми особисто виокремлюємо широку медіатеку (містить значну кількість освітніх ресурсів у вигляді текстів, зображень, аудіо, відео та презентацій, а зручний каталог дозволяє швидко знайти необхідні ресурси, які спеціально відібрані для учнів, учителів, керівників і батьків) та бібліотеку художньої літератури (де представлено декілька тисяч художніх творів, насамперед ті, які вивчаються за шкільною програмою).

«Щоденник.ua» удостоєний багатьох почесних нагород – як українських, так і зарубіжних; а електронна платформа, на якій працює проєкт, відзначена премією ООН.

Інтернет-платформа «Моя школа» (<https://moiashkola.ua>) – рекомендований Міністерством освіти і науки України сайт для провадження дистанційної освіти з використанням е-журналу та е-щоденників (Лист МОН від 06.05.2020 року №1/11-3169). «Моя школа» надає можливість спростити організацію навчального процесу за допомогою новітніх технологій. До системи підключаються не тільки вчителі, учні та батьки, але й

керівники школи, соціальні педагоги, бібліотекарі або медичні працівники. Учителі можуть стежити за успішністю свого виховного класу, організовувати позакласну діяльність, батьківські збори, проводити опитування, голосування, спонукати батьків до участі в житті класу і школи. Серед мінусів програмного забезпечення – платний доступ, проте розробники надають програму для пілотного безкоштовного користування на декілька місяців. Усі деталі про підключення школа отримує у відповідь на заповнену форму на офіційному вебсайті. По завершенні пілотного періоду вирішується питання про закупівлю програми з представниками освіти певного міста чи регіону.

Аналізуючи питання використання е-журналів та е-щоденників у закладах освіти, можемо впевнено стверджувати про низку *переваг*, які вони мають:

1) Безперервний доступ до інформації в е-журналі та е-щоденнику учасників освітнього процесу в будь-якому місці та в будь-який час, де є можливість підключення до інтернету.

2) Автоматизація процесу моніторингу успішності учнів завдяки занесеним у базу формулам. Система вираховує оцінку тематичної атестації, семестрової та річної, що унеможливує неправильні математичні підрахунки, ризики яких виявляються при ручній калькуляції з боку педагога.

3) Можливість прогнозування результатів проміжної та підсумкової атестацій, що дозволяє учням звернути увагу на власні прогалини, своєчасно відреагувати на небажані оцінки.

4) Автоматизація процесу надання та отримання навчальної інформації (уточнення домашніх завдань, дат проведення занять, ознайомлення з різновидами контролів, можливі заміни уроків (зміни в розкладі)).

5) Централізований спосіб оповіщення, котрий полегшує підготовку учнів. Школярі ознайомлені з найближчими датами контрольних робіт, диктантів, лабораторних та практичних занять.

6) Електронні журнали та щоденники дозволяють вести безперервний діалог між усіма учасниками освітнього процесу – педагогами, учнями та батьками. Ця комунікація, на наше переконання, є максимально ефективною, оскільки надає відкритий доступ як до матеріалів, що знівелює можливість незнання домашнього завдання, так і до проміжних результатів навчання кожного учня.

7) Постійний контроль відвідування учнями уроків з боку як педагогів, так і батьків (останні можуть у будь-який час переглянути відвідуваність дитиною уроків).

8) Можливість створення графіків успішності за кожним класом, паралеллю та учнем, звітів по завершенні семестру чи/та навчального року.

9) Цифровізація освітнього процесу загалом, комп'ютеризація документообігу.

Використання електронних журналів та щоденників виводить освітній процес на суттєво новий щабель, пришвидшує темпи його розвитку, покращує показники продуктивності та результативності в цілому.

Водночас будь-яка новація, якою б позитивною вона не була, має низку *недоліків*. Першочергово назвемо найбільш глобальну, на нашу думку, проблему – відсутність відповідного технічного забезпечення для провадження цифровізації загалом та використання е-журналів та е-щоденників зокрема. Не можемо оминати увагою і додаткове навантаження на педагогів. Паперову документацію ніхто не відміняє з кількох причин: узвичаєна традиція працювати в такому режимі, вірогідність (нехай і мала) втрати інформації на цифровому носії (злам системи, вірусне зараження програми тощо); велика кількість поточних оцінок, котрі доводиться дублювати в обох варіантах (писаному та електронному). Виходить, що сучасний освітній простір учителя – це суцільні конспекти, документи, тобто рутинна робота, пов'язана з документообігом, а не навчанням як таким. Хоча стаття 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» чітко регламентує, що «...візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він

містить, електронними засобами АБО на папері у формі, придатній для приймання його змісту людиною». У цьому ж нормативно-правовому акті зафіксовано, що «...юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму» (стаття 8). Іншими словами електронний журнал має таку саму юридичну силу, як і паперовий носій. Допустимість електронного документа як доказу не може заперечуватися виключно на підставі того, що він має електронну форму. Тобто ці документи є взаємозамінними і не вимагають дублювання.

Необхідно також говорити і про людський фактор. Не є новиною, що для старшого покоління послуговування комп'ютерною технікою, нехай і в настільки цифровізованому світі, залишається проблемою. До цього додамо психологічні бар'єри, пов'язані з уже згадуваними технічними проблемами, можливими несанкціонованими втручаннями учнів чи хакерів у роботу системи.

Висновки. Вважаємо, що використанню е-журналів та е-щоденників має передувати підготовчий етап – ознайомлення педагогів, батьків та учнів з програмним забезпеченням; навчання викладацького складу щодо послуговування окресленими е-документами. Принагідно зазначимо, що Міністерство цифрової трансформації України запустило на порталі «Дія». Цифрова освіта, національний тест на цифрову грамотність для вчителів, покликана підвищувати рівень обізнаності викладачів щодо використання комп'ютерної техніки в освітньому процесі (<https://osvita.diiia.gov.ua/digigram>). Платформа E-schools, про яку йшлося раніше, пропонує покращити навички роботи на їх базі з можливістю отримання сертифіката про підвищення кваліфікації. За результатами навчання за 30-годинною дистанційною програмою розробники гарантують оволодіння базовими цифровими навичками, пов'язаними з практичним упровадженням нових інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdL5dIx9WwTAtpHa5do5w_M_cH0s9R4QgqCv3AJVVRFCaWmWg/viewform). Водночас локально слід звертати увагу на можливі проблеми, що унеможливають повноцінне використання програм. Вони стосуються технічного оснащення, інтернет-забезпечення тощо. Подальшого вдосконалення потребують і онлайн-платформи для ведення е-журналів та е-щоденників, оскільки жодна з них не є досконалою.

Список використаної літератури

1. Безкоштовними е-журналами та е-щоденниками вже користуються 134 школи України. Сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/bezkoshtovnimi-e-zhurnalami-ta-e-shodennikami-vzhe-koristuyutsya-134-shkoli-ukrayini>
2. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV. Сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
3. Захарченко А. Електронні журнали і щоденники: що чекає українські школи. Сайт. URL: <https://brovary.net.ua/elektronni-zhurnaly-i-shhodennyky-shho-chek/>
4. Концепція розвитку електронного урядування в Україні / за ред. А. І. Семенченко. 2009 р. 16 с. Сайт. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/conception_final.pdf
5. Лист Міністерства освіти і науки України «Про надання грифа» від 06.05.2020 року №1/11-3169
6. Наказ Міністерства освіти і науки України про внесення змін до методичних рекомендацій щодо заповнення класного журналу учнів початкових класів Нової української школи від 02.09.2020 № 1096. Сайт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5f5/083/b49/5f5083b492f90273019122.pdf>
7. Програма навчального модуля «Електронне освітнє середовище загальноосвітнього навчального закладу» (дистанційна форма навчання). Сайт. URL: https://content.e-schools.info/demo/library/НОВА_НАВЧАЛЬНА_ПРОГРАМА_E-School.pdf
8. Червінська М., Тимовчак-Максимець О. Аналіз використання електронного журналу як інформаційно-комунікативного засобу. *Інформація, комунікація, суспільство 2014*: матеріали 3-ої Міжнародної наукової конференції ІКС-2014 (21–24 травня 2014 року, Україна, Львів, Славське). Львів, Видавництво Львівської політехніки, 2014. С. 98–99. Сайт. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/24744/1/42-98-99.pdf>

E-JOURNALS AND E-DIARIES AS AN ELEMENT OF DIGITALIZATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Mokliak Volodymyr

Doctor of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Andragogy
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Bondarenko Tetiana

Postgraduate Student at the Department of General Pedagogy and Andragogy
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Introduction. Today, humanity is on the periphery of real and virtual life. The rapid development of technology, the relentless pace of informatization in all spheres of society forces us to reorient the life of each of us. The educational sphere has not escaped change, and we mean formal, non-formal and informal types of education. These include video tutorials, media consultations, online testing, video conferencing, online seminars and webinars, distance learning platforms, and more. The global pandemic Covid-19 was the impetus for even greater use of technology in the educational process too.

Purpose. The purpose of the article is to get acquainted with the concepts of «electronic journal» and an «electronic diary» compared to their paper equivalents, identifying the advantages and disadvantages of their use; identify the main platforms for their service.

Methods. Both theoretical and empirical methods are used in the research. In particular, methods of analysis, synthesis, abstraction, systematization, comparative method and method of observation

Results. A modern school is not only a space for acquiring new knowledge, skills and abilities, a platform for interactions and the development of competencies. It is also a territory of document circulation, which in today's conditions reaches the level of the electronic version. Electronic journals and electronic diaries are becoming important now. There are a number of educational platforms that offer services for e-journals and e-diaries using. They are E-schools, Electronic Journal, NZ, shodennik.ua and others. Most of them have a user-friendly interface, are protected from hacker attacks, provide the opportunity to make comments, attach additional materials (images, videos, audio, links). At the same time, some of them are paid or do not have the stamp of approval of the Ministry of Education and Science of Ukraine, which makes it impossible to use them officially in schools instead of paper journals.

Originality. As the issue of using electronic journals and diaries has been the subject of wide discussions for the last two years, we have not found any thorough work on generalizing the best practices of teachers, typology and functionality of these e-documents. That is why our study is the first attempt in the pedagogical literature to classify Internet portals of such content with the separation of positive and negative aspects of each of them.

Conclusion. Despite the advantages of electronic documentation in general education institutions (constant awareness of parents and students in the success and attendance of lessons, access to additional educational materials, awareness of potential changes in lessons, etc.) the use of e-journals and e-diaries should be preceded by a preparatory stage. They are the acquaintance of parents, students and teachers with software; staff teaching how to use the outlined e-documents.

Key words: e-diary, e-journal, electronic document management, digitization, computerization, information and digital competence, general secondary education institution.

References

1. Bezkoshtovnymy e-zhurnalami i e-shchodennykamy vzhe korystuiutsia 134 shkoly Ukrainy [Free e-magazines and e-diaries are already used by 134 schools in Ukraine]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/bezkoshtovnimi-e-zhurnalami-ta-e-shodennikami-vzhe-koristuyutsya-134-shkoli-ukrayini> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy «Pro elektronni dokumenty ta elektronnyi dokumentoobih» vid 22.05.2003 No. 851-IV. [Law of Ukraine «On electronic documents and electronic document management» of 22.05.2003 № 851-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> [in Ukrainian].

3. Zakharchenko A. *Elektronni zhurnaly i shchodennyky: shcho chekaie ukrainski shkoly* [Electronic magazines and diaries: what awaits Ukrainian schools]. URL: <https://brovary.net.ua/elektronni-zhurnaly-i-shchodennyky-shhochek/> [in Ukrainian].

4. Semenchuk A. (ed.). (2009). *Kontsptsiiia rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini* [The concept of e-government development in Ukraine]. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/conception_final.pdf [in Ukrainian].

5. *Lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro nadannia hryfa» vid 06.05.2020 No. 1/11-3169* [Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On granting a vulture» dated 06.05.2020 №1 / 11-3169]. [in Ukrainian].

6. *Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro vnesennia zmin do metodychnykh rekomendatsii shchodo zapovnennia klasnoho zhurnalu uchniv pochatkovykh klasiv Novoi ulrainskoi shkoly vid 02.09.2020 No. 1096* [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine on amendments to the methodological recommendations for filling in the class journal of primary school students of the New Ukrainian School from 02.09.2020 № 1096]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5f5083b49/5f5083b492f90273019122.pdf> [in Ukrainian].

7. *Programa navchalnoho modulua «Elektronne osvittie seredovyshche zahalnoosvitnioho navchalnoho zakladu» (dystantciina forma navchannia)* [Program of the educational module «Electronic educational environment of a general educational institution» (distance form of education)]. URL: https://content.e-schools.info/demo/library/HOBA_HABCHALNA_PROGRAMA_E-School.pdf [in Ukrainian].

8. Chervinska M., Tymovchak-Maksymets O. (2014). Analiz vykorystannia elektronnoho zhurnalu iak informatsiino-komunikatyvnoho zasobu [Analysis of the use of electronic journal as an information and communication tool]. *Information, Communication, Society 2014: proc. of the 3rd International Scientific Conference ICS-2014* (pp. 98-99). May 21–24, 2014, Ukraine, Lviv, Slavske. Lviv, Ukraine: Vydavnytstvo Lvivskoi politehniky. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/24744/1/42-98-99.pdf> [in Ukrainian].

Отримано редакцією 9.08.2021 р.

УДК 378.22:796

DOI: 10.31376/2410-0897-2021-2-46-114-129

ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦЯ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ: ЗМІСТОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Молдован Андрій Дмитрович

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

e-mail: a.moldovan@chnu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0003-2992-8868

У статті актуалізовано об'єктивну потребу набуття підприємницької компетентності фахівцями з фізичної культури і спорту на гуманітарному, конвенційному, теоретичному і прикладному рівнях. Схарактеризовано суть підприємницької компетентності фахівців у галузі фізичної культури і спорту як інтегративну особистісно-професійну якість, що характеризує їхні прагнення, готовність і здатність реалізувати свій потенціал у підприємницькій діяльності в царині фізичної культури і спорту. Відповідно до галузевої специфіки розкрито змістові характеристики структурних компонентів означеного утворення, а саме: мотиваційно-ціннісного, змістово-процесуального, суб'єктно-діяльнісного, рефлексивно-оцінного.

Ключові слова: фахівці в галузі фізичної культури і спорту, підприємницька компетентність, структура підприємницької компетентності, структурно-змістові характеристики.

Постановка проблеми. На нинішньому етапі становлення ринкової економіки актуалізується проблема активізації та прояву здатностей особи до започаткування й успішного провадження малих форм бізнесу. Натепер підприємницька діяльність забезпечує динамічний поступ національної економіки й українського суспільства. Суб'єкти малого і середнього бізнесу сприяють подоланню безробіття і разом із цим стимулюванню кожного з працівників до професійного самовдосконалення, активізації, вияву й розвитку їхніх здібностей, зокрема, креативності, підприємливості й ініціативності [1]. У такий спосіб забезпечується швидке адаптування фахівців, у тому числі з фізичної культури і спорту (ФКіС), до інноваційних обставин, урахування найновіших результатів наукових галузей, що в цілому вможливило виживання нації в умовах економічної нестабільності і кризи. У цьому контексті зазначимо, що саме представники спеціальності 017 Фізична культура і спорт є однією з найбільш вразливих категорій населення щодо їх самореалізації в ринково-орієнтованому просторі. Спортивна